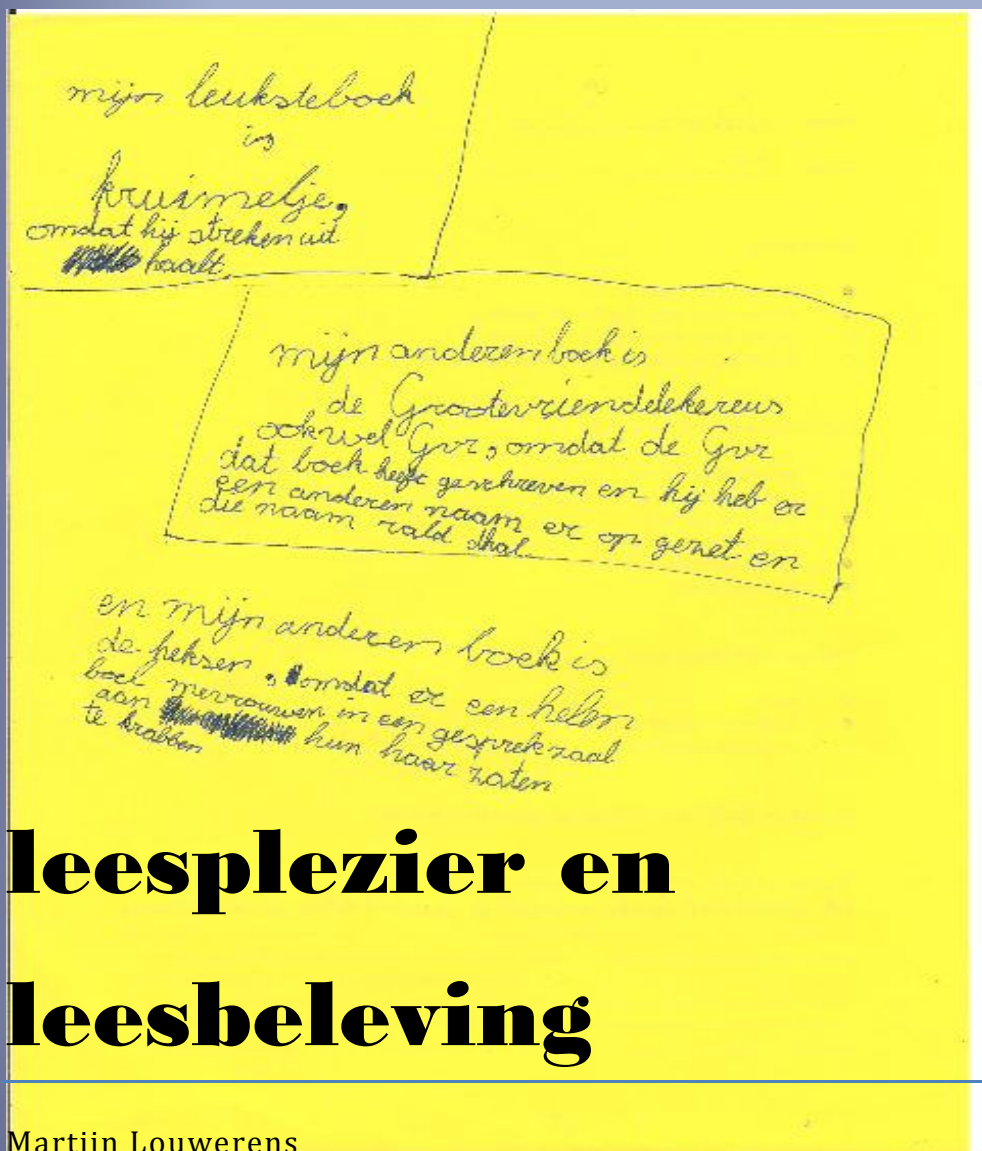

leesplezier en leesbeleving

Martijn Louwerens

Master Special Educational Needs

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Leerroute: IB Deeltijd 2-jarige opleiding

Studentnummer: 2149967

Begeleid door: Drs. Frans Kemmeren

Juni 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Hoofdstuk 1: inleiding, aanleiding & probleemstelling	3
Hoofdstuk 2: theoretische onderbouwing	6
2.1 Van lezen komt leren	6
2.2 Meer feiten over leesbeleving	7
2.3 Wat is leesplezier	9
2.4 Hoe kan het leesplezier bevorderd worden	11
1. De schoolbibliotheek	11
2. Activiteiten om het lezen te bevorderen	13
Hoofdstuk 3: onderzoeksmethodologie	15
Hoofdstuk 4: data presentatie en resultaten	18
Hoofdstuk 5: data – analyse	23
Hoofdstuk 6: antwoorden op onderzoeksvragen en conclusies	27
Hoofdstuk 7: evaluatie	30
Bibliografie	33
Lijst van bijlagen	34
Bijlagen	

Samenvatting

Dit meesterstuk gaat over leesplezier en leesbeleving. Ik heb onderzoek gedaan naar het leesplezier van de kinderen en het lezen in de thuissituatie. Daarna ben ik in de klas aan de slag gegaan met verschillende manieren om de leesmotivatie te bevorderen.

In **hoofdstuk 1** valt te lezen wat de aanleiding is voor dit onderwerp. Verder komen hier de onderzoeksvragen aan bod. Er is een aantal onderliggende vragen geformuleerd, waarvan de antwoorden moeten leiden tot beantwoording van de bovenliggende vraag: “hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale ‘leesomgeving’?”.

Hoofdstuk 2 is het hoofdstuk waar de theoretische onderbouwing aan bod komt. Middels literatuurstudie wordt kennis verworven die me kan helpen om de vragen te beantwoorden. Ik heb me verdiept in theorie met betrekking tot leesplezier en leesmotivatie. Hierdoor worden enkele inhoudelijke vragen al in dit hoofdstuk beantwoord.

In **hoofdstuk 3** komt de onderzoeksmethodologie aan bod. Hier wordt beschreven hoe het onderzoek gestalte gaat krijgen en uitgevoerd gaat worden. Er is te lezen welke data ik ga verzamelen: enerzijds via de literatuurstudie, anderzijds via een af te nemen enquête bij leerlingen uit de groepen 4, 6 en 8 en een af te nemen enquête bij leerkrachten. Ook wordt ingegaan op het vervolgonderzoek dat wordt afgenomen bij een kleinere groep leerlingen dan waarbij de enquête is afgenomen.

In **hoofdstuk 4** worden al deze verzamelde data gepresenteerd, waarna ze in **hoofdstuk 5** geanalyseerd worden. Ook worden deze data gekoppeld aan de theorie die ik bestudeerd en beschreven heb in hoofdstuk 2.

In **hoofdstuk 6** worden de geformuleerde onderzoeksvragen uit hoofdstuk 1 beantwoord. Ook worden er conclusies aan verbonden.

Tot besluit **hoofdstuk 7**: hierin is een evaluatie te lezen. Wat betekenen de resultaten van het onderzoek voor de toekomst? Welke aanbevelingen zijn er voor vervolgonderzoek op dit gebied? En welke acties komen daar uit voort? Misschien wel de belangrijkste vraag van allemaal: wat heeft het onderzoek voor mij persoonlijk betekend?

Ik wens een ieder die dit meesterstuk leest veel leesplezier!

Hoofdstuk 1 Inleiding, aanleiding en probleemstelling

Al vanaf mijn jeugd lees ik veel. In mijn herinnering heb ik daar nooit instructie voor gehad. Ik vond het leuk en was er ook erg goed in. Nu ik voor de klas sta merk ik steeds meer dat lezen niet altijd vanzelf gaat. Wat voor mij vanzelfsprekend is, is dat voor veel kinderen niet. Niet alle kinderen houden van lezen en ook niet ieder kind komt op een respectabel leesniveau. In het onderwijsconcept van onze school gaan we uit van de intrinsieke motivatie van kinderen. Voor lezen geldt dan ook dat je een betekenisvolle leesomgeving moet scheppen, waarin kinderen het fijn vinden om te lezen. Toch merk ik in de praktijk dat het moeilijk is om alle kinderen tot lezen te motiveren. We gebruiken voor het technisch lezen de methode 'Leeslijn'; de meeste kinderen in de bovenbouw hebben deze methode al helemaal doorgewerkt en hiervoor worden de Leeslijnkaarten van niveau 10 en niveau 10+ slechts sporadisch ingezet. Bij een methode voor voortgezet technisch lezen wordt mijns inziens te weinig aandacht besteed aan leesplezier. Natuurlijk hebben de makers rekening gehouden met het feit dat de teksten voor kinderen 'leuk' zijn en gevarieerd, maar wat 'leuk' is blijft een subjectief gegeven. De lay-out en het formaat van de boeken is veelal gelijk, waardoor kinderen het lezen ervaren als een lesje en niet als lezen voor het plezier. Ik wil hiermee niet zeggen dat een methode voor voortgezet technisch lezen niet gewenst zou zijn.

Leestechniek gaat samen met leesplezier en ik heb ervaren dat leesinstructie voor een groot deel van de kinderen noodzakelijk is om tijdig op niveau te komen. Tijdig op niveau betekent in mijn optiek voor onze school dat de leerlingen eind groep 5 Leeslijn niveau 10 moeten beheersen. Vertaald naar de "oude" AVI¹ (vernieuwing AVI-systeem, 2011): *"Kinderen zouden eind groep 5 allemaal AVI-9 moeten hebben."* (Stoeldraijer, 2008)

Inmiddels zijn de AVI-niveaus (vernieuwing AVI-systeem, 2011) veranderd. Onze school werkt niet met de AVI toetsen, maar de strekking van het verhaal blijft staan. Vanaf groep 6 wordt het beduidend moeilijker om nog op leestempo te komen. Ik pleit dan ook voor een goede methode voor voortgezet technisch lezen met veel aandacht voor boekpromotie en leesplezier. De kinderen in onze bovenbouw lezen elke dag een half uur. Het lezen van een roman wordt afgewisseld met andere vormen van lezen, zoals het lezen van strips en kranten. Mijn uitdaging is dat kinderen, net als ik, leesplezier gaan ervaren. Daarnaast wil ik er zeker van zijn dat datgene wat ze qua technisch lezen hebben geleerd ook geconsolideerd wordt, want vlot lezen is een belangrijke vaardigheid voor leessucces en voor het functioneren op school. Verder is het ook bewezen dat *"leestechniek samen met woordenschat de basis vormt voor het begrijpend lezen"*. (Vernooij, 2008) Ik wil daar verder in gaan. Naar mijn mening speelt leesplezier hierin ook een belangrijke factor.

¹ AVI: Analyse Van Individualiseringsvormen

Kinderen die graag en veel lezen zullen meer inzicht hebben in zaken als sprongen in de tijd, personages, verwijzingen en lezend woorden opdoen. Begrijpend lezen is natuurlijk een belangrijke studievaardigheid. De mate waarin kinderen tekstbegrip hebben, bepaalt voor een groot deel hun verdere schoolloopbaan. In mijn onderzoek wil ik verbanden gaan zoeken tussen leesplezier, leestechniek en begrijpend lezen/leren. Ik wil inzichtelijk krijgen wat bewezen werkt en hoe ik zowel leesplezier als leestechniek op een hoger plan kan brengen. Het hogere doel hiervoor is niet alleen het leesplezier als prettige activiteit in de school en in de thuissituatie vergroten. *Door het vergroten van het leesplezier, gaan kinderen in de thuissituatie meer lezen en meer lezen zorgt er naar mijn mening voor dat kinderen beter gaan presteren op school.*

Ik wil onderzoeken of bovenstaande stelling bewezen is door taaldeskundigen. Mocht dat niet zo zijn, dan wil ik daar graag onderzoek naar doen. Daarnaast ben ik gewoon heel benieuwd naar de mate waarin kinderen in de thuissituatie lezen. Ook wil ik onderzoeken hoe je lezen bij kinderen in een andere situatie dan de schoolsituatie kunt stimuleren, zonder het op te leggen. De visie van onze school gaat uit van intrinsieke motivatie, er moet dus een methode gevonden of bedacht worden die het leesplezier een enorme boost geeft, zonder kinderen hierbij te dwingen om te lezen.

Mijn onderzoek start met literatuurstudie.

Onderzoeksvragen

- Hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale 'leesomgeving'²?

De vragen die ik stel om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende:

- Hoe is het met de betrokkenheid bij lezen in de verschillende bouwen op onze school?
- Hoe kan ik de betrokkenheid vergroten en ervoor zorgen dat kinderen meer leesplezier ervaren?
- Welke verbeterpunten zijn er ten aanzien van leesplezier?
- Welke kennis die ik heb over het bevorderen van leesplezier ga ik overdragen aan mijn team?
- Er vooralsnog van uitgaand dat kinderen in de thuissituatie meer zouden moeten lezen, wil ik verder onderzoeken of het mogelijk is om kinderen in een korte tijd te motiveren voor het lezen van een boek of een verhaal in hun vrije tijd. Stimuleert het praten over boeken kinderen om een boek te gaan lezen en is het een effectieve manier om kinderen ook in de thuissituatie aan het lezen te krijgen?

² Het aanbod van technisch lezen op school is al geborgd, het gaat om leesplezier, leesbeleving.

Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing

2.1 Van lezen komt leren

Kinderen die veel lezen, boeken betere onderwijs resultaten

Een stelling die ik geponeerd heb in mijn inleiding is dat er een verband is tussen leesplezier en leerresultaten. Dat moet ik uiteraard bewijzen, al heb ik al wel wat voorkennis die me in die richting duwt. Op mijn vorige school (REC 4) zat ik in de leeswerkgroep. Ik heb daar samen met mijn collega's Leeslijn geïmplementeerd. Er werd daar veel aandacht gegeven aan het consolideren van het lezen in de bovenbouw. Toen ik op mijn huidige school kwam, bleek er ook gewerkt te worden met diezelfde methode. In de bovenbouw werd er mijns inziens te weinig gelezen. Ik heb me dan ook hard gemaakt voor meer leestijd in de bovenbouw. Inmiddels start iedereen met een half uur lezen; de inhoud van dat half uurtje varieert per dag.

In 2008 stuitte ik bij Edux op AVI-30 trajecten. De bedoeling van deze trajecten was dat kinderen eind groep 5 AVI-9 hadden. Omdat ik veel belangstelling heb voor lezen ben ik een aantal middagen gaan volgen. Tijdens een van de conferentiemiddagen gaven zowel Joop Stoeldraijer als Cees Vernooij aan dat leestechiek en woordenschat samen zorgen voor een groter leesbegrip en dus betere begripend leesresultaten. Het woord van deze twee erkende experts op leesgebied heb ik direct voor waar aangenomen. In mijn verdere literatuurstudie wordt dit bevestigd. Is het dan ook zo dat deze kinderen gemiddeld meer lezen in de thuissituatie? Zorgt leesplezier voor betere resultaten? Als dat zo is, is mijn in de inleiding geformuleerde stelling al bewezen. Op zoek naar literatuur over dit onderwerp kwam ik via een website van CITO bij de resultaten van PISA-2009 (Gille, Loijens, Noijons & Zwitser, 2010). De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) probeert met PISA-onderzoek antwoorden te geven op vragen als: *Zijn leerlingen goed voorbereid om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan? Kunnen ze analyseren, redeneren en hun ideeën effectief overbrengen?* In dit onderzoek is de geletterdheid van 15-jarigen gemeten. Het doel was te meten in hoeverre de leerlingen in staat zijn de kennis en de vaardigheden die ze hebben verworven, toe te passen in het werkelijke leven. Het begrip geletterdheid houdt in dit geval in dat kinderen datgene wat ze lezen ook toe kunnen passen. Daarnaast heeft geletterdheid betrekking op het vermogen van leerlingen om te analyseren, te redeneren en effectief te communiceren bij het stellen, interpreteren en oplossen van problemen in allerlei situaties.

In dit onderzoek lag de focus op de betrokkenheid van leerlingen bij leesactiviteiten en hun begrip van hun eigen lees- en leerstrategieën. *“PISA-2009 definieert leesvaardigheid als het begrijpen van, gebruiken van, reflecteren op en interesse in geschreven teksten om je doelen te bereiken, je kennis en potentieel te verruimen en deel te nemen aan de maatschappij.”* (Gille, Loijens, Noijons & Zwitter, 2010) In het rapport van het onderzoek staat dat er is onderzocht in welke mate de verschillen tussen leesprestaties van leerlingen verklaard kunnen worden door hun leesplezier. Uit het onderzoek³ bleek dat kinderen die het grootste leesplezier ervaren gemiddeld twee niveaus hoger scoren dan kinderen die minder graag lezen. Het onderzoek gaf aan dat ook leestijd er toe doet. Kinderen die meer lezen presteerden beter in het onderzoek. Wel bleek dat er geen verschil te ontdekken was tussen kinderen die 30 minuten per dag lezen en diegenen die meer dan 2 uur lezen. De kinderen die aangaven 30 minuten of meer te lezen gaven aan lezen leuk te vinden.

De kwaliteitskaart lezen (kunst van lezen) van de PO-raad begint met de volgende zin: *“Kinderen die graag lezen, gaan meer lezen. Kinderen die meer lezen, gaan beter lezen. Kinderen die beter lezen, gaan beter leren. Leesbevordering is daarom een belangrijk thema bij het versterken van taal/leesonderwijs.”* (Kessels, 2009)

Wat ik al vermoedde hoef ik niet meer te bewijzen. **Leesplezier en leestijd zorgen voor betere leerprestaties.** We moeten dus bij de bron beginnen: aan de slag met leesbevordering.

2.2 Meer feiten over leesbeleving

De groep landen waar OESO onderzoek doet vertegenwoordigt 90% van de wereldeconomie. Wat me verontrustte in het onderzoeksverslag (Gille, Loijens, Noijons & Zwitter, 2010) is dat Nederlandse kinderen veel minder graag lezen dan de andere landen uit het onderzoek. Gemiddeld zegt 37% van de leerlingen in de OESO-landen **niet** voor hun plezier te lezen, in Nederland is dat 49%. Daarnaast geeft het onderzoek aan dat de gemiddelde leerprestaties van de leerlingen die niet graag lezen nadrukkelijk lager zijn dan de prestaties van de kinderen die wel lezen. Vraag is dus: Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat Nederlandse kinderen meer leesplezier ervaren?

Tijdens het lezen van dit onderzoeksrapport werd ik benieuwder naar de leeservaringen op onze school. Onze kinderen zijn natuurlijk jonger dan de kinderen uit het onderzoek. Neemt het leesplezier af als je ouder wordt? Of geldt voor ‘onze’ kinderen ook dat veel van hen niet graag lezen? Mijn zoektocht naar leesplezier en lezen in de thuissituatie ging verder.

Ik stuitte op een uitgave van de periodieke peiling van het onderwijsniveau (PPON). In een PPON-reeks nummer 36 (Van Berkel, 2007) over de balans van het leesonderwijs halverwege de basisschool, vond ik een onderzoek waarin leerkrachten een inschatting maakten over de mate waarin de leerlingen ook buiten de school zouden lezen. Aan het onderzoek deden 120 basisscholen mee en 90% van de deelnemende leerkrachten van die scholen heeft meegedaan aan het door mij genoemde onderzoek. *“Gemiddeld schatten de leraren in de onderbouw van het basisonderwijs dat ongeveer 30% van de leerlingen vaak een boek leest (minimaal 1 boek per week). Ongeveer 40 tot 50% van de leerlingen leest naar inschatting van de leraren regelmatig een boek (elke 2 tot 3 weken een boek). 20 tot 30 % leest naar inschatting van de leraren buiten school zelden of nooit een boek.”* (Van Berkel, 2007) In PPON-reeks 33 (Heesters, 2007), die over het leesonderwijs aan het eind van de basisschool ging, werd ook een inschatting gemaakt voor de kinderen uit de bovenbouw. Gemiddeld schatten leerkrachten dat een kwart van de leerlingen thuis vaak een boek leest, ongeveer 40 % doet dat regelmatig en ongeveer een derde leest zelden tot nooit een boek. Bovenstaande inschatting⁴ laat dus een daling zien in het lezen van een boek in de thuissituatie. Hier wordt nog niet gefocust op het hebben van leesplezier. Ervan uitgaande dat kinderen die thuis lezen dat ook voor hun plezier doen zie je dat het aantal “thuislezers” afneemt. Tenminste, als ik afga op het oordeel van de leerkrachten. Zij maken hier namelijk een inschatting van en weten het dus niet zeker. Op 15-jarige leeftijd zegt in ieder geval 49% van de kinderen niet graag te lezen, zo valt te lezen in het PISA-rapport (Gille, Loijens, Noijons & Zwitser, 2010). Het kan natuurlijk ook zo zijn dat ouders het lezen van een boek op jongere leeftijd meer stimuleren en dat het niet alleen te maken heeft met leesplezier. Ik wil weten hoe het specifiek op mijn school staat met het leesplezier en ik wil naast de inschatting van de leerkrachten ook van de kinderen zelf weten hoeveel ze lezen.

Als leerkracht kun je wel een inschatting maken, maar dat is natuurlijk nooit precies treffend. Ook kinderen, in het bijzonder jonge kinderen, zullen niet precies in kunnen schatten hoeveel ze lezen. Ik wil dan ook dat zowel de leerkrachten als de kinderen een inschatting maken.

Dan zie ik meteen of die inzichten enigszins overeen komen.

Er is veel geschreven op het gebied van leesbevordering. Toen ik literatuur ging zoeken om mijn onderzoek te kunnen doen, beperkte ik me tot uitgaven na 2004. Omdat ik verder geen gefundeerde gegevens kon vinden over leesplezier bij kinderen ben ik ook oudere uitgaven gaan bekijken. Zo kwam ik bij het boekje: “Waarom is lezen plezierig?” uit 2002 van de Stichting Lezen. Dit gaat over de leesbeleving van kinderen. Er is daar niet zo zeer aandacht besteed aan het totaal aantal leesuren dat kinderen maken, maar vooral ook aan de beleving van het lezen. Waarom lezen mensen eigenlijk en wat doet lezen met je gevoel.

4 Zie bijlage 2: diverse vormen van leesbevordering.

Als je alle cijfers die in dat rapport staan naast elkaar legt vallen vooral de verschillen tussen jongens en meisjes op. Meisjes geven vaker aan niet te kunnen stoppen met lezen; ook vergeten ze de wereld om hen heen in grotere mate. Meisjes vinden lezen over het algemeen plezieriger dan jongens en meisjes voelen zich ook vaker prettig als ze een boek lezen. Bij meisjes is het lezen van een boek vaak gekoppeld aan emoties. Ze gaan een boek lezen omdat ze zich niet prettig of alleen voelen, of juist als ze ontspannen zijn. Jongens geven deze gevoelens veel minder vaak als reden om te gaan lezen. Jongens pakken wel vaker een boek voor het opzoeken van feiten, om hun kennis van de wereld te vergroten en om meer inzicht te krijgen in wat ze willen worden. Ook lezen jongens twee keer zo vaak over sport dan meisjes. Wat verder opviel in het rapport is dat kinderen in het voortgezet onderwijs beduidend minder redenen opgeven om te lezen dan kinderen van de basisschool. Ze verliezen zich minder in boeken. Waar basisschool leerlingen nog vaak de tijd vergeten bij het lezen van een boek, is dat bij leerlingen uit het voortgezet onderwijs veel minder. Sommige vragen uit dit onderzoek zijn ook aan volwassenen gesteld. Het is grappig om te zien dat volwassenen zich weer meer in een boek kunnen verliezen en ook weer meer lees-emotie gaan hebben. Volwassenen geven ook vaker aan dat ze uren kunnen lezen.

2.3 Wat is leesplezier?

Om een goed inzicht te krijgen in wat men (de wetenschap) verstaat onder leesplezier, ben ik me gaan verdiepen in de reader “Leesplezier” (geschreven voor onderwijsadviseurs) door Jos Walta, Nicolien de Pater en Paul Filipiak. (Walta, 2010)

Zij geven aan dat het (plezier in) lezen opgedeeld kan worden in 3 fasen:

- Voorlezen thuis, bij de kinderopvang en op school
- Beginnend lezen in groep 1 tot en met 4
- Voortgezet lezen in groep 5 tot en met 8

In de eerste fase staat het voorlezen en het samen bekijken van boeken centraal. Kinderen ervaren dat het leuk is om in boeken te kijken en te luisteren naar verhalen. Prentenboeken zijn natuurlijk bij uitstek geschikt om samen te beleven, maar ook het voorlezen van verhaaltjes kan al op hele jonge leeftijd. Bij voorlezen zonder visuele ondersteuning is het nog belangrijker om aan te sluiten bij de belevingswereld en de taalvaardigheid van kinderen.

Als kinderen al als dreumes en peuter ervaren dat boeken bekijken en voorgelezen worden leuke activiteiten zijn, zullen ze uit kijken naar de dag waarop ze zelf leren lezen.

Het beginnend lezen kan worden opgedeeld in een technisch en een belevend deel. In dit onderzoek beperk ik me tot de leesbeleving. Als kinderen starten met het herkennen, benoemen (en schrijven) van letters, is de inhoud van de tekst nog niet eens belangrijk. Het verklanken alleen geeft al voldoening. Bovendien is het in deze fase nog bijna onmogelijk om datgene wat verklankt is ook te begrijpen. Het is daarom belangrijk om kinderen, naast het zelf laten lezen van boekjes, ook veel voor te lezen en samen te lezen. Ouders die in deze fase met hun kind aan de slag gaan vergeten soms het kind voor te lezen uit een ander boek. Qua (taal)beleving spreken de meeste voorleesboeken meer tot de verbeelding dan de aanvankelijk lezen boekjes. Daarin staan alleen nog eenvoudige woorden, waardoor nooit alles goed beschreven kan worden. Het samen bekijken van (prenten)boeken blijft nog heel lang een belangrijke activiteit om echt tot leesplezier te komen. Prentenboeken spreken tot de verbeelding van kinderen. Er zijn veel prentenboeken nog heel geschikt voor oudere kinderen. In groep 5 kun je al goed zien, wie de echte lezers zijn in de klas. Bij het vrij lezen kunnen ze helemaal op gaan in een boek en ze bemoeien zich nauwelijks met de rest van de klas. Waarschijnlijk lezen deze kinderen ook in de thuissituatie. In deze fase is het belangrijk dat je de kinderen bereikt die nog niet intrinsiek gemotiveerd zijn tot het lezen van een boek. Vaak is het al voldoende als ze een boek ontdekken wat ze aanspreekt. Boekpromotie is dan ook een belangrijke taak van school. Kinderen die niet naar de bibliotheek gaan, zullen niet snel in aanraking komen met nieuwe schrijvers. Uit eigen ervaring weet ik dat je meer van een schrijver wil lezen als een van de boeken je aanspreekt. Chambers schrijft hierover in het boek *“De leesomgeving”* (Chambers A. , 2002) *“Wie van een boek heeft genoten wil die ervaring graag herhalen. Je wilt dat boek een tweede keer lezen, of andere boeken van dezelfde schrijver, of dezelfde soort boeken van een andere schrijver.”* Soms hebben kinderen dus gewoon nog niet het goede boek gevonden. Ze hebben nog geen of weinig leesplezier ervaren. Maar wat is dan leesplezier? Er werd in de boeken die ik heb bestudeerd geen duidelijke definitie gegeven. Er waren wel overeenkomsten, zowel Chambers (Chambers A. , 2002), Pennac (Pennac, 1993), en Stichting Lezen in reeks 2 (Tellegen, 2002) vonden dat leesplezier te maken had met de volgende zaken:

- Je leest wat je leuk vindt om te lezen
- Je herkent situaties en emoties uit het boek
- Je kunt je inleven in de hoofdpersoon
- Je bent geïnteresseerd in het thema
- Je bent geconcentreerd en wil door lezen
- Je hebt behoefte je leeservaring te delen

Chambers schrijft hier verder over:

“Genieten van literatuur heeft alles te maken met het ontdekken van het patroon dat de gebeurtenissen, karakters, ideeën, beelden en taal met elkaar vormen.” (Chambers A. , 2002)

2.4 Hoe kan het leesplezier bevorderd worden?

De literatuur geeft talloze manieren om leesplezier bij kinderen te bevorderen.

Alle wetenschappers geven aan dat je al heel jong moet starten met het bekijken en voorlezen van boeken. Jonge kinderen leren door imitatie, als jij laat zien hoe je kunt genieten, zullen ze dat sneller ook gaan ervaren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het helpt als kinderen hun ouders zien lezen. Zeker als de ouders daar ook nog zichtbaar van kunnen genieten en met elkaar over boeken praten. Het is helaas niet zo dat dit voldoende is. Zo zei mijn oudste kind (die helaas niet van lezen houdt): “Zijn jullie nou al zo lang over een boek aan het praten?! Jullie sporen echt niet”.

Het kan gelukkig ook andersom, er zijn kinderen die erg van lezen houden, waar thuis geen leescultuur heerst. Dat kan voor een kind wel moeilijk zijn. Uit eigen ervaring weet ik dat ouders lezen met niets doen kunnen associëren.

2.4.1 De schoolbibliotheek

In hoofdstuk 1 schreef ik dat het belangrijk is dat kinderen het boek vinden dat bij hen past. Het is dan ook belangrijk dat er op school een ruim aanbod voorradig is.

Veel schoolbibliotheken zijn erg verouderd of nogal eenzijdig ingericht. Er zijn vaak veel romans aanwezig van een beperkt aantal schrijvers. Scholen laten zich leiden door wat de grootste groep van de kinderen leuk vindt. Vaak is er eenmalig een groot budget beschikbaar. Scholen kiezen dan boeken van schrijvers die op dat moment goed scoren bij kinderen. De meeste schoolbibliotheken hebben maar weinig informatieve boeken en boeken met korte verhalen (Kieft, 2010). De gedichtenbundels en strips zijn nog dunner gezaaid! In de jaren 70 werden boeken uit series bestempeld als triviale lectuur, vanwege hun rolbevestigende karakter. Stripverhalen waren slecht voor de leesbevordering en informatieve boeken hoorde niet bij het bevorderen van leesplezier. Gelukkig zijn de inzichten nu heel anders, zo lees ik in de reader “Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl” (Kieft, 2010). Informatieve boeken worden nu door de griffeljury bekroond. Lezen en kijken zijn gelijkwaardig geworden (Walta, 2010). Kinderen zijn heel visueel ingesteld; je moet dat gebruiken als je lezen wil bevorderen.

Serieboeken en strips zijn de eerste fase in de leesontwikkeling, de volgende fase zijn de kinderjuryboeken en daarna pas de Griffelboeken (de smaak van de volwassenen). De fasen lopen bij ieder kind in een eigen tempo. Er zijn kinderen die nooit de stap maken naar de griffelboeken (jeugdliteratuur) en die toch veel leesplezier ervaren. Bij de Stichting Lezen stuitte ik op een reader uit 2010, deze heeft als titel: “Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl.” (Kieft, 2010) Ze geven hier op bladzijde 5 zelf een definitie voor:

“Met ‘schoolbibliotheek nieuwe stijl’ bedoelen we in deze brochure een schoolbibliotheek:

- *Met een actuele en gevarieerde collectie*
- *Waarbij een professionele bibliotheekmedewerker vanuit de openbare bibliotheek betrokken is*
- *Die (ten minste) geborgd is in het beleid van school en bibliotheek.”*

Een goede schoolbibliotheek zou een stimulans kunnen zijn om het elders dan op school lezen te bevorderen. In de reader staan vragenlijsten om helder te krijgen hoe de school de bibliotheek gaat gebruiken. Ik ga de reader zeker gebruiken als ik de schoolbibliotheek onder de loep ga nemen. Een belangrijke aanvulling vind ik de expertise van de bibliotheekmedewerker. We maken daar als school te weinig gebruik van. Zij zijn wel op de hoogte van de nieuwste kinderboeken en ontwikkelingen op het gebied van kinderliteratuur. Ik heb voor het boekenaanbod gekeken naar de meest recente literatuur die ik voorradig had.

Samenvattend kom ik, na het lezen van de literatuur, tot de volgende conclusie:

In een goede schoolbibliotheek zijn de volgende zaken aanwezig:

- Recente romans van de kinderjury
- Populaire reeksen (niet ouder dan 10 jaar)
- Recente romans van de vakjury
- Mooie informatieve boeken over veel verschillende onderwerpen
- Gedichtenbundels voor alle leeftijden
- Prentenboeken voor alle leeftijden
- Strips voor alle leeftijden.

Verder geeft een ieder aan dat kinderen mogen lezen wat ze willen en niet moeten lezen wat ze kunnen. De beleving is vele male belangrijker dan het AVI-niveau.

Er moeten elke week een aantal boeken gefrontpaged worden (met de voorkant naar voren op de kast). Kinderen zijn visueel ingesteld en kiezen dan eerder zo’n boek. De boeken die gefrontpaged worden zijn niet de meest populaire boeken, want de populaire boeken worden toch wel gekozen.

Er zijn volwassenen aanwezig die kinderen kunnen helpen bij het kiezen van een boek. Denk hierbij aan de leescirkel van Chambers.⁵ (Chambers A. , 2002)

2.4.2 Activiteiten om het lezen te bevorderen

Een van de belangrijkste werkvormen om het lezen te bevorderen is het **voorlezen** door de leerkracht. Dit zou in alle groepen een vaste plaats moeten hebben. De tekst wordt dan op een persoonlijke wijze verklankt door de leerkracht. De leerkracht laat door zijn enthousiasme zien dat lezen leuk is. Kinderen ervaren de kracht van mooie verhalen en leren verschillende schrijvers en schrijfstijlen kennen. Ook het uit je hoofd **vertellen** van verhalen draagt bij aan de leesbevordering. Pennac schrijft hierover: *“Maar voorlezen is niet voldoende, er moet ook verteld worden, onze schatten moeten worden aangeboden en uitgepakt op het strand van de onwetendheid. Hoor! Hoor en zie hoe mooi dat is, een verhaal.”* (Pennac, 1993) Het is belangrijk dat thema's, schrijvers en verhaalsoorten worden afgewisseld, zodat kinderen kennis maken met allerlei soorten verhalen. Veel scholen hebben ook voorlees(groot)ouders, die voorlezen aan kleine groepjes kinderen. Dit vergroot de betrokkenheid. Natuurlijk zijn kinderen, als het technisch lezen eenmaal loopt, ook prima in staat voor te lezen aan kleuters en leerlingen van groep 3. Een goede manier om het lezen van een bepaald boek te promoten kan zijn: een heel spannend deel van het boek voorlezen, en dan natuurlijk stoppen op een hoogtepunt. Een dergelijke cliffhanger maakt nieuwsgierig en kan kinderen doen verlangen naar het vervolg van het verhaal; zo is mijn ervaring.

Al vanaf hele jonge leeftijd zijn kinderen in staat over een boek te vertellen. Kleuters kunnen hun favoriete prentenboek laten zien (vaak kennen ze dit uit hun hoofd). Vanaf groep 4 kun je kinderen een boek laten promoten. Hierbij is belangrijk dat kinderen waardering krijgen van de leerkracht voor hun mening over het boek. Chambers zegt hierover: *“Kinderen zullen pas goed over hun leeservaringen kunnen praten als duidelijk is, zowel voor de kinderen als voor de volwassenen, dat alles kan en mag worden verteld.”* (Chambers, 2002).

Dit is goed voor de presentatievaardigheid en als kinderen echt enthousiast vertellen over een boek, gaan meer kinderen dat boek lezen. Dit kan spontaan aan het eind van de leesles in bijvoorbeeld een boekenkring, maar het kan ook door middel van een voorbereide boekenbeurt. Chambers geeft voorbeeldvragen die ervoor zorgen dat kinderen gaan praten over de beleving bij het lezen en niet alleen de inhoud samenvatten. Ook een **‘boekenbeurt’** door de leerkracht is een hele goede manier om kinderen aan het lezen te krijgen. Het overbrengen van een verhaal is een enorme kunst en veel leerkrachten verstaan deze kunst. Zo kan de leerkracht bijvoorbeeld elke maand **een boek van de maand** promoten door middel van een boekenbeurt. De meeste kinderen vinden het fijn om samen te werken.

5 Zie bijlage 3: leescirkel van Chambers

Toneellezen is een gezellige manier om lezen te bevorderen. Kinderen lezen de rollen uit een toneelstuk, er zijn speciale boekjes voor toneellezen, maar voor de bovenbouw voldoen oude musicals van groep 8 natuurlijk ook prima. Sommige kinderen vinden het fijn om een **leeslogboek** bij te houden. In dit logboek worden natuurlijk de titel en de schrijver beschreven. Kinderen schrijven kort waar het verhaal over gaat en ook wat ze er van vonden. Het is belangrijk dat het schrijven van een leeslogboek geen frustratie oproept. Sommige kinderen zien zo op tegen het schrijven in het logboek, dat het hen veel (lees) tijd kost of dat ze niet doorlezen, omdat ze daar geen zin in hebben. Alleen het schrijven van de titel, de schrijver en het gevoel wat het boek oproept kan een alternatief zijn voor deze kinderen, als je toch wilt dat alle kinderen een leeslogboek bijhouden. Je kunt ook een leeslogboek van de klas maken. Kinderen die erg enthousiast zijn over een boek kunnen hierover schrijven in het klassenlogboek. Ook alle “boekenbeurten” die op papier aangeleverd worden kunnen in het klassenlogboek.

Op deze manier kunnen kinderen die moeite hebben met kiezen, geholpen worden door de ervaringen van klasgenoten. Kinderen die veel lezen ervaren ook leesplezier. Het is dan ook belangrijk dat kinderen plezier hebben in het boek dat ze lezen. Het is onverstandig als leerlingen elk boek uit moeten lezen. Als ze een boek echt niet leuk vinden, moeten ze de mogelijkheid hebben om te ruilen. Als je als leerkracht merkt dat kinderen veel boeken maar half lezen, moet je ze leren hoe ze een boek moeten kiezen. Veel kinderen gaan af op de kaft en de titel. Ongeveer de helft leest de achterkant om te kijken waar een boek over gaat. Nog minder kinderen lezen de eerste bladzijden om te kijken of de schrijfstijl bevalt.

Raad kinderen die veel wisselen aan, al deze manieren toe te passen alvorens ze een boek definitief kiezen. Tal van mogelijkheden dus om het leesplezier te vergroten, hoewel er natuurlijk altijd kinderen zullen blijven die geen leesplezier ervaren en dus lezen gewoon niet leuk vinden. De literatuurstudie heeft me veel opgeleverd. Veel dingen die ik (soms onbewust) al wist hebben nu een plaats gekregen en ongefundeerde meningen zijn bevestigd of ontkracht. Ik heb nu een goed beeld van datgene wat ik nog wil onderzoeken. Ook heb ik tools gekregen om als IB-er mee aan de slag te gaan. Chambers geeft veel ideeën en mogelijkheden, die ik in praktijk wil brengen. Ook de reader van Jos Walta gaf veel nieuwe ideeën. In de volgende hoofdstukken ga ik onderzoeken hoe het staat met het leesplezier van de kinderen op onze school. Daarna ga ik proberen om dat leesplezier te vergroten met de handvatten die de literatuurstudie me gegeven heeft.

Hoofdstuk 3 onderzoeksmethodologie

Voor mijn onderzoek wilde ik vooral antwoord hebben op mijn vragen. Ik heb me verdiept in de theorie met betrekking tot leesplezier en leesmotivatie. Hierdoor zijn er enkele inhoudelijke vragen al beantwoord. Terug naar de vragen uit de inleiding zijn 2 van de 6 vragen al beantwoord:

- Hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale ‘leesomgeving’?
- Hoe kan ik de betrokkenheid vergroten en ervoor zorgen dat kinderen meer leesplezier ervaren?

Deze inzichten, verkregen door literatuurstudie, kunnen verwerkt worden in het praktijkonderzoek. Het is nu zaak om ook mijn andere vragen te beantwoorden. Als start zal ik een enquête houden onder kinderen van de groepen 4, 6 en 8. Op deze manier heb ik uit diverse leeftijdsgroepen informatie over het leesgedrag. In het literatuuronderzoek dat ik heb gedaan stuitte ik op de PPON reeks waarin leerkrachten aangaven hoeveel de kinderen in de thuissituatie lezen. Ik vroeg me af in hoeverre leerkrachten dat kunnen weten. Voor mijn onderzoek ga ik uit van wat de leerlingen zelf zeggen over lezen thuis.⁶ Wel laat ik de leerkrachten een inschatting maken. Dit zal gebeuren middels een enquête. De leerkrachten geven per leerling aan met een + of een – of zij denken dat de leerling thuis meer dan 10 tot 15 minuten lezen per dag. Ik ben benieuwd of de uitkomsten overeen komen met de gegevens uit de PPON-reeks 33 en die van het PISA-onderzoek uit 2009. Op deze manier kan ik langs drie wegen data verzamelen:

1. de gegevens uit PPON-reeks 33, waarin gesteld wordt dat “een kwart van de leerlingen vaak een boek leest(minstens een boek per week), dat zo'n 40% van de leerlingen regelmatig een boek leest (een boek per twee a drie weken) en dat ongeveer een derde deel van de leerlingen buiten schoolverband zelden of nooit een boek leest.” (Heesters, 2007)
2. de gegevens van de leerlingen via de te houden enquête
3. de gegevens van de leerkrachten via een enquête.

Zowel leerlingen als leerkrachten worden vooraf op de hoogte gebracht van het onderzoek. De leerkrachten vertellen de leerlingen wat het doel is van het onderzoek en dat de gegevens anoniem worden verwerkt.

6 Zie bijlage 4: vragenlijst lezen

Op deze manier kan er geen relatie gelegd worden tussen persoonlijke gegevens en onderzoeksgegevens. De validiteit van het onderzoek valt te betwijfelen, aangezien (jonge) kinderen niet altijd een idee hebben van tijd. Oudere kinderen zullen wellicht sociaal wenselijk in gaan vullen. Door de leerkrachten van de groepen goed te instrueren hoop ik daar voor een groot deel van af te zijn. De instructie houdt in dat ze aangeven dat het belangrijk is om de waarheid te zeggen en dat het geen gevolgen heeft voor de leerlingen, omdat de gegevens anoniem verwerkt worden. Verder gaat het om een beperkt onderzoek: wat zeggen leerlingen in deze leeftijd op deze school op dit moment over hun leesgedrag? Deze gegevens zullen subjectief blijven. Immers, iedereen beantwoordt een vraag op dat moment naar beste kunne, maar kan er op een ander moment totaal anders over denken. Toch denk ik, met de genomen maatregelen dat de op school, in de verschillende groepen te verzamelen data, niet objectiever te krijgen zijn. Op deze manier kan het onderzoek toch valide zijn. Ik ga dezelfde tijden gebruiken als in het PISA-onderzoek (dat onder oudere leerlingen is gehouden), omdat ik dan de gegevens eventueel kan vergelijken. Ik vind de gegevens van het PPON ook niet helemaal valide, omdat ik denk dat het voor leerkrachten moeilijk is van alle kinderen een inschatting te maken. Omdat ik ook graag wil weten wat kinderen graag lezen stel ik daarover ook vragen. Verder wil ik weten of ze van voorlezen houden en of ze naar de bibliotheek gaan. In een vragenlijst wil ik dus meerdere zaken te weten komen over leesbeleving. Op die manier hoop ik antwoorden te krijgen op de volgende vragen:

- Zijn er kinderen die van lezen houden en dat thuis niet doen?
- Hebben we eigenlijk de goede boeken op school?
- Wordt er voldoende voorgelezen?

Als aanvullend onderzoek wil ik het volgende bij een subgroep onderzoeken:

- Zijn leerlingen te motiveren om in een korte tijd een boek of een verhaal te lezen?
- Stimuleert het praten over boeken in een leeskring (strategie van Chambers, zoals hij die beschrijft in zijn boek "De leesomgeving" (Chambers A. , 2002)) andere kinderen om hetzelfde boek te lezen?
- Is praten over leesbeleving een effectieve manier om kinderen in de thuissituatie aan het lezen te krijgen/houden?

Dit zal niet bij de gehele groep die aan het onderzoek deel gaat nemen mogelijk zijn; deze is immers te groot om na het al gedane onderzoek ook nog een ander onderzoek uit te voeren.

Ik zal het vervolg op het onderzoek⁷ alleen in mijn eigen groep (groep 8) uitvoeren. Door het beantwoorden van deze sub-vragen kan ik de vragen die ik vooraf gesteld heb, wellicht beantwoorden.

- Hoe is het met de betrokkenheid bij lezen in de verschillende bouwen op onze school?
- Is binnen ons onderwijs voldoende aandacht voor leesplezier?

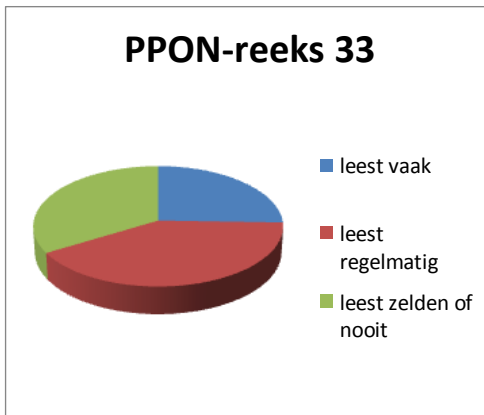
Het verwerken van de gegevens zal uiteindelijk per leerjaar gebeuren. Op deze manier vallen de eventuele verschillen weg tussen de losse groepen 4, 6 en 8. Er zit immers altijd een risico in dat een overijverige leerkracht zijn groep er goed wil laten uitkomen. De gegevens van de leerkrachten kunnen ook per leerjaar verwerkt worden. De resultaten van het vervolgonderzoek zullen vanzelfsprekend ook anoniem verwerkt worden. Na het uitvoeren van de opdracht zal ik een mini-onderzoekje houden waarin kinderen kunnen aangeven of ze met plezier gelezen hebben. Het is belangrijk om op langere termijn enkele vragen van het onderzoek te herhalen om te kijken of het leesplezier bij meer kinderen aanwezig is en of kinderen in de thuissituatie ook daadwerkelijk meer zijn gaan lezen. De gegevens die uit het praktijkonderzoek komen, kunnen in de toekomst de basis zijn om het leesonderwijs op mijn school verder te verbeteren.

7 Zie bijlage 5: vragenlijst boek – website

Hoofdstuk 4: Data presentatie en resultaten

In hoofdstuk drie heb ik al aangegeven op welke manier ik data ging verzamelen. De

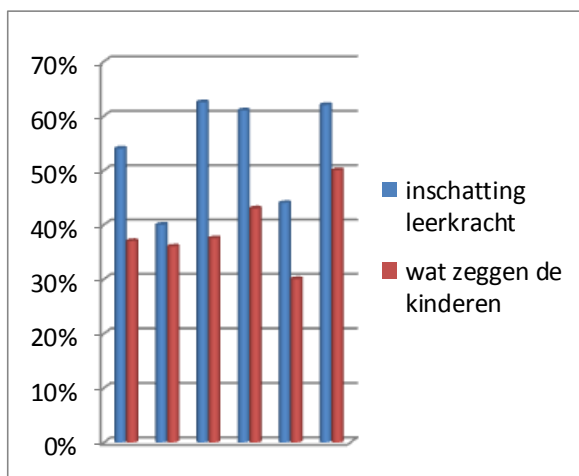
gegevens uit PPON-reeks 33 (Heesters, 2007), waarin gesteld wordt dat volgens leerkrachten:

- Ongeveer 25% van de leerlingen vaak een boek leest
- Ongeveer 40% van de leerlingen regelmatig een boek leest
- Ongeveer 33% van de leerlingen zelden of nooit een boek leest.

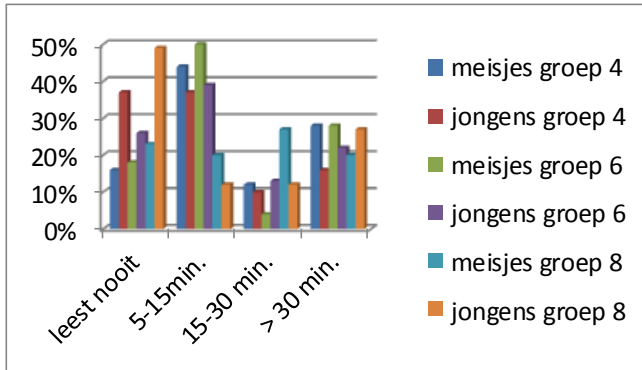
is een van de drie wegen waarlangs ik data verzameld heb. Dit is een schatting van leerkrachten op de vraag vanuit CITO om een inschatting te geven van de mate waarin leerlingen ook buiten school zouden lezen.

Naast de gegevens uit de bovengenoemde PPON-reeks, waarin een aantal leerkrachten gevraagd is om een schatting te maken van het leesgedrag buiten de schoolsituatie van leerlingen, heb ik op mijn eigen school gegevens verzameld. Middels een korte enquête heb ik leerkrachten uit de groepen 4, 6 en 8 gevraagd een inschatting te maken van het buitenschoolse leesgedrag van onze leerlingen; gelijk het CITO-onderzoek. Gevraagd is om een inschatting te maken over de leestijd: lezen volgens de leerkracht de leerlingen meer of minder dan 15 minuten per dag? Om de leerkrachten het zo makkelijk mogelijk te maken, heb ik ze alleen gevraagd om een + of een – achter de naam van de leerlingen te zetten op de klassenlijst. In blok 3 vroeg ik mij af of de data uit de PPON-reeks valide waren. Zijn leerkrachten in staat tot het maken van een goede inschatting over het leesgedrag van hun

leerlingen? Uit de op mijn eigen school verzamelde data kwam het nevenstaande grafiekje. De gegevens uit het PPON-onderzoek van CITO en de gegevens van mijn school zullen in het volgende hoofdstuk geanalyseerd worden. Zoals uit deze grafiek valt af te leiden was de inschatting van de leerkrachten in alle gevallen hoger dan datgene wat kinderen zelf aangaven.

Ik heb mijn onderzoek gedaan aan de hand van een klassenlijst met daarop de namen van de leerlingen. In het volgende hoofdstuk zal ik een analyse maken van de jongens meisjes verdeling en of de leerkrachten de juiste kinderen als lezers hebben aangeduid. In de grafiek is ook een deel van de langs de derde weg verzamelde data verwerkt: de leerlingenquête.⁸

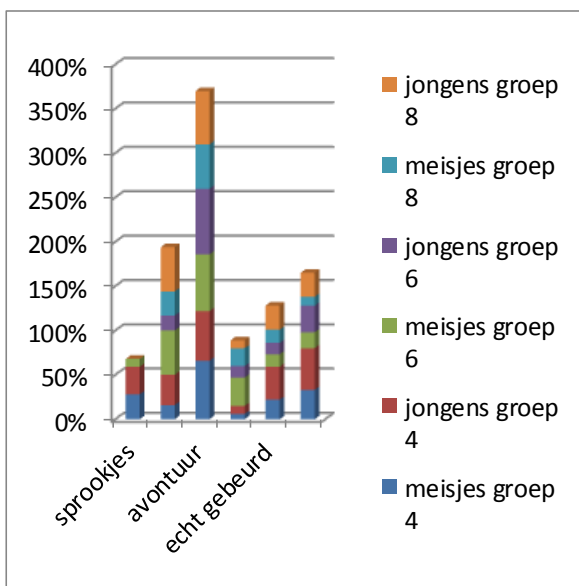

Deze enquête is afgenomen bij de leerlingen van mijn school uit de groepen 4, 6 en 8.

De data uit de leerlingenquête betreffende de buitenschoolse leestijd zijn in nevenstaande grafiek verwerkt. De inschatting van de leerkracht is in deze grafiek niet opgenomen. Wel is een

onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes en tussen de verschillende groepen waar het onderzoek is uitgevoerd. Er is duidelijk te zien dat een groot deel van de kinderen in de thuissituatie nooit leest of slechts 5-15 minuten leest; een kleiner deel leest 15-30 minuten of > 30 minuten.

Naast de vraag betreffende de leestijd van de leerlingen in buitenschoolse situaties is er meer gevraagd in de leerlingenquête. Een van die vragen had betrekking op de verhalen die

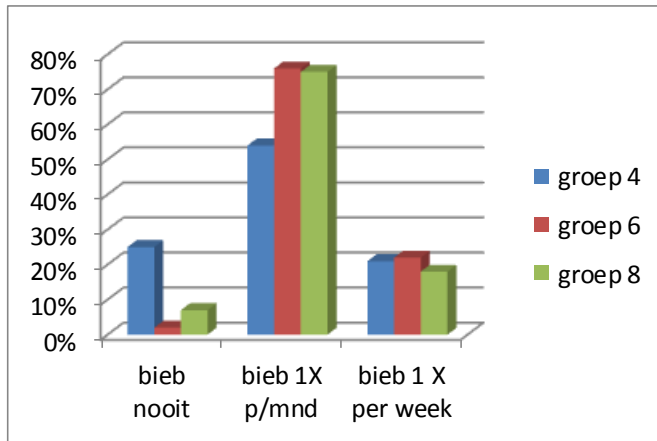

leerlingen leuk vinden om te lezen. Kinderen konden hun voorkeuren aankruisen op het enquêteformulier. Op het formulier kon een keuze gemaakt worden uit een of meer van de volgende verhalen:

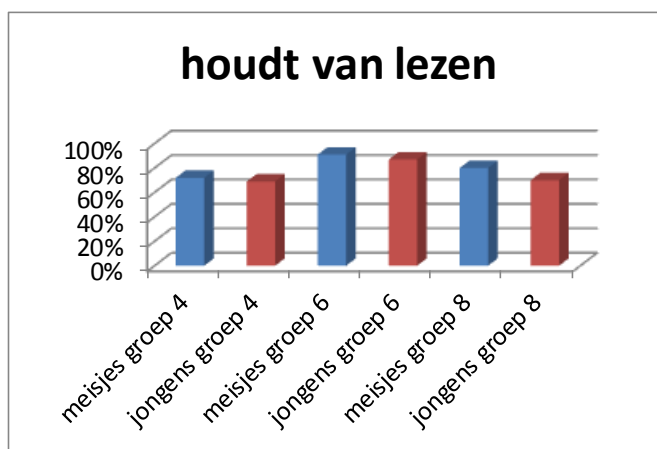
- Sprookjesverhalen
- Fantasier verhalen
- Avonturenverhalen
- Informatieve verhalen
- Echt gebeurde verhalen
- Stripverhalen

In de grafiek valt duidelijk terug te zien waar de voorkeuren liggen van de kinderen als het gaat om het soort verhalen dat graag gelezen wordt. De voorkeuren van de verschillende groepen zijn hier uitgesplitst in jongens en meisjes.

⁸ Zie bijlage 4: vragenlijst lezen.

Verder was in het enquêteformulier een vraag over bibliotheekbezoek opgenomen. Ook deze data zijn in een grafiek verwerkt, zodat in een oogopslag gezien kan worden wat de leerlingen uit de verschillende groepen op deze vraag geantwoord hebben. De gegevens in de grafiek zijn dan ook per groep geclusterd.

Ook is er in de enquête, afgenomen in de groepen 4, 6 & 8 van mijn basisschool, gevraagd of leerlingen het leuk vinden om te lezen. In de hiernaast staande grafiek valt af te lezen hoe de leerlingen uit deze groepen van mijn basisschool hierop hebben geantwoord. Ook hier is weer een uitsplitsing te zien als het gaat om de resultaten van deze

gegevens van de jongens en meisjes uit de groepen 4, 6 & 8. Naast de gegevens die in een grafiek weergegeven zijn, zijn er ook andere data verzameld met deze leerlingenenquête. Zo is er ook gevraagd in hoeverre de kinderen het voorlezen van boeken ervaren. Ervaren ze dit als leuk of ervaren ze dit juist als niet leuk? Deze gegevens achtte ik minder relevant voor het onderzoek en deze data zijn dan ook niet verder verwerkt. Zoals al eerder gememoreerd, twee van mijn onderzoeksvragen zijn met behulp van literatuurstudie (zie hoofdstuk 2: theoretische onderbouwing) al beantwoord. Het ging hier om de volgende vragen:

- Hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale 'leesomgeving'?
- Hoe kan ik de betrokkenheid vergroten en ervoor zorgen dat kinderen meer leesplezier ervaren?

Een aantal andere vragen is met bovenstaande data ook beantwoord.

Zonder de data nu te analyseren (dat gebeurt immers in hoofdstuk 5) kan ik stellen dat ik inmiddels antwoord heb op de volgende vragen:

- Hoe is het met de betrokkenheid bij lezen in de verschillende bouwen op onze school?
- Welke verbeterpunten zijn er ten aanzien van leesplezier?

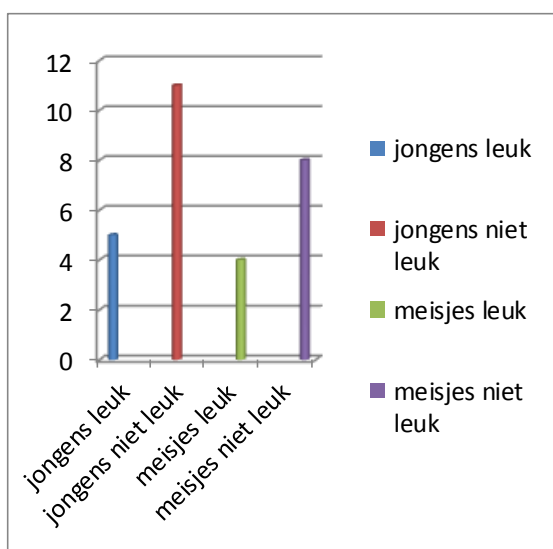
De tweede onderzoeksvraag is natuurlijk maar ten dele beantwoord, ik kan concluderen dat er verbeterpunten zijn, maar welke dat precies zijn, moet uit de analyse blijken.

De data die al eerder verzameld zijn, hebben geleid tot het verzamelen van nieuwe data.

Na de uitgevoerde onderzoeken bij leerkrachten en leerlingen van mijn school, heb ik een vervolgonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek was kleiner van opzet; het beperkte zich tot mijn eigen groep; een groep 8 van 28 leerlingen. Doel van dit deel van het praktijkonderzoek was om drie subvragen te beantwoorden:

- Zijn leerlingen te motiveren om in een korte tijd een boek of een verhaal te lezen?
- Stimuleert het praten over boeken in een leeskring andere kinderen om hetzelfde boek te lezen?
- Is praten over leesbeleving een effectieve manier om kinderen in de thuissituatie aan het lezen te krijgen/houden?

Tijdens het uitvoeren van de praktijkopdracht die ik nodig had voor mijn onderzoek, stuitte ik op veel weerstand van mijn leerlingen. Ze waren moeilijk te motiveren tot het uitvoeren van

de opdracht. Uit de grafiek blijkt zeer duidelijk dat een groot deel van de jongens en een groot deel van de meisjes het geen leuke opdracht vond. Het was dus afwachten hoe dit onderzoek zou aflopen. De in te vullen vragenlijst⁹ moest immers pas na de meivakantie worden ingeleverd. Gelukkig bleek mijn onderzoeksvraag betreffende de motivatie van leerlingen om in een korte tijd te komen tot het lezen van een boek of een verhaal positief beantwoord te kunnen worden. Deze gegevens zijn niet in een grafiek gevat.

⁹ Zie bijlage 5: vragenlijst boek-website.

Dit omdat 100% van de respondenten, mijn leerlingen, dus, is gekomen tot het lezen van een boek. Na in de klas een leeskring te hebben gedaan, waarin veel zaken die ik in mijn literatuuronderzoek ben tegengekomen aan bod zijn geweest, kan ik concluderen dat ook de vragen die met het vervolgonderzoek beantwoord moesten gaan worden, beantwoord zijn. Alle kinderen uit de klas, zowel jongens als meisjes, gaven aan het achteraf gezien een leuke opdracht te hebben gevonden. Ze vertelden met plezier gelezen te hebben en leerlingen vroegen in de boekenkring ook aan andere leerlingen of zij het gelezen boek mochten lenen, zodat ze het zelf ook konden gaan lezen. Ook deze gegevens zijn niet in een grafiek te vatten.

Samenvattend: uit literatuuronderzoek heb ik twee onderzoeksvragen kunnen beantwoorden, zoals ik al schreef in hoofdstuk 2. Het handelde hier om de volgende vragen:

- Hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale ‘leesomgeving’?
- Hoe kan ik de betrokkenheid vergroten en ervoor zorgen dat kinderen meer leesplezier ervaren?

Na het onderzoek, uitgevoerd onder leerkrachten en leerlingen van drie leerjaren (4, 6 & 8) van mijn school, heb ik twee andere vragen kunnen beantwoorden. Hier ging het om de volgende vragen:

- Hoe is het met de betrokkenheid bij lezen in de verschillende bouwen op onze school?
- Welke verbeterpunten zijn er ten aanzien van leesplezier?

Na het vervolgonderzoek, uitgevoerd in mijn eigen groep van 28 leerlingen, kon ik antwoord geven op drie andere onderzoeksvragen:

- Zijn leerlingen te motiveren om in een korte tijd een boek of een verhaal te lezen?
- Stimuleert het praten over boeken in een leeskring andere kinderen om hetzelfde boek te lezen?
- Is praten over leesbeleving een effectieve manier om kinderen in de thuissituatie aan het lezen te krijgen/houden?

Tot op dit moment blijft er slechts een vraag nog onbeantwoord. Ik hoop na de analyse van de data en de koppeling aan de literatuur op deze overgebleven vraag een antwoord te kunnen vinden. Het gaat dan om de vraag die gelieerd is aan het overdragen van kennis aan het team: Welke kennis die ik heb over het bevorderen van leesplezier ga ik overdragen aan mijn team? Ik heb er alle vertrouwen in dat dit na het analyseren van alle data ook gaat lukken!

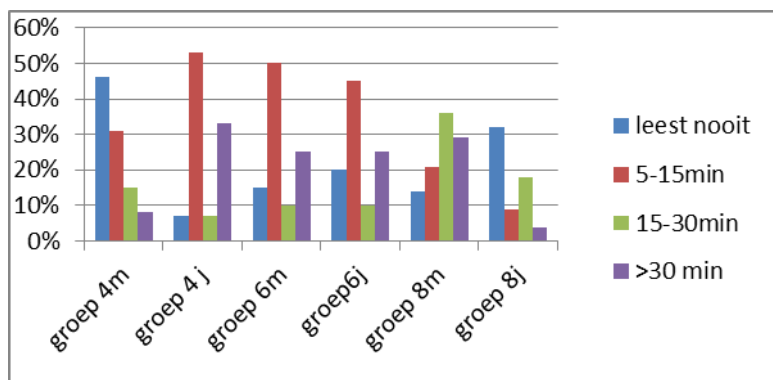
Hoofdstuk 5 Data-analyse

In hoofdstuk 4 heb je kunnen lezen dat veel van de kinderen aangaven, lezen leuk te vinden. Ik heb pas in een later stadium gekeken of de kinderen die lezen leuk vonden ook degene zijn die in de thuissituatie lezen. Natuurlijk werd er in deze groep meer gelezen, maar het is niet zo dat alle kinderen die zeggen lezen leuk te vinden ook lezen in de thuissituatie.

Van de kinderen die van lezen houden leest zelfs bijna 15% nooit thuis.

Voor jongens van groep 4 is dat zelfs 53%. Van de jongens in groep 4 die niet van lezen houden leest 70% thuis wel, dit verschil is te verklaren door de extra hulp die ouders nog bieden bij jonge kinderen die zwak lezen. De leerkracht van groep 4a gaf ook aan welke kinderen met hun ouders lazen. Dit kwam overeen met de kinderen die niet van lezen hielden en toch 15-30 minuten lezen in de thuissituatie. Dit gegeven zal ongetwijfeld iets doen met de leesbeleving en leesmotivatie van deze kinderen, maar dit is door mij niet onderzocht. Bij de kinderen van groep 8 geeft maar 5% van de kinderen die niet van lezen houden aan dat ze thuis lezen.

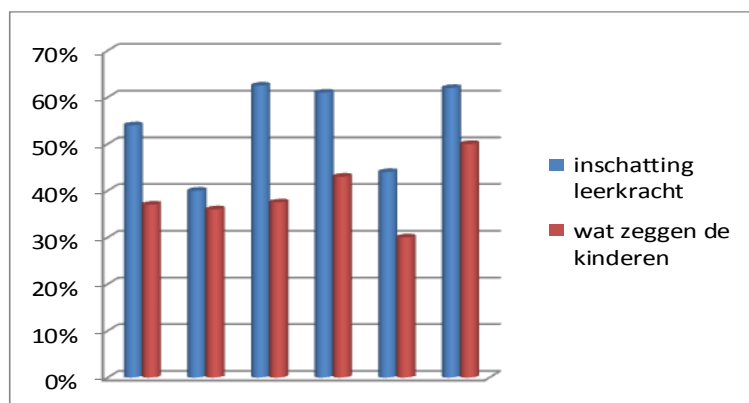
Ik vind het wel tekenend dat het aantal leesliefhebbers dat thuis niet leest bij de jongens in groep 4 zo hoog is. Omdat deze groep ook vaker aan geeft niet naar de bibliotheek te gaan, zou het zo kunnen zijn dat ze gewoon niet voldoende boeken voor handen hebben.

Er is verschil tussen jongens en meisjes als het gaat om de echte boekenverslinders.

Van de kinderen die veel van lezen houden leest 29% meer dan 30 minuten per dag in de thuissituatie

Bij meisjes is dat 33% van de kinderen die van lezen houden, bij jongens is dat 25%.

Opvallend detail is dat in groep 8 het aantal jongens dat van lezen houdt en heel veel leest in de thuissituatie 41% is, tegen 27% bij de meisjes.

In de PPON reeks 33 (Heesters, 2007) werd een inschatting gemaakt door de leerkrachten.

Ik trok dat onderzoek enigszins in twijfel, omdat ik niet de illusie heb dat leerkrachten dit echt weten.

Ik heb naast het onderzoek onder de leerlingen ook de leerkrachten op onze school een inschatting laten maken van het lezen thuis. De vraag was, welke kinderen lezen in de thuissituatie voor hun plezier meer dan 15 minuten per dag. Wat opvalt, is dat leerkrachten heel verschillende inschattingen maken. De leerkracht van groep 4b heeft het best inzichtelijk welke kinderen thuis lezen. Zij zat er qua aantal maar 2 naast, maar daarnaast was er 100% overeenkomst tussen de kinderen die aangaven dat ze veel lezen en waarvan zij dacht dat ze veel lezen. Alle andere leerkrachten hadden ook kinderen als niet lezer bestemd die wel lezen en andersom.

In de grafiek is duidelijk te zien dat alle leerkrachten optimistischer zijn over het leesgedrag dan dat de kinderen aangeven. Als dit in het PPON-onderzoek (Heesters, 2007) ook het geval is geweest, dan is het niet best gesteld met het leesgedrag van de Nederlandse jeugd. Het is in ieder geval zinvol om op school meer inzicht te krijgen over het leesgedrag van kinderen in de thuissituatie. Praten over boeken en leesbeleving kan daarbij een middel zijn.

Op deze manier kom je als leerkracht meer te weten over het leesgedrag en stimuleer je de kinderen om te gaan lezen. Dit blijkt ook duidelijk uit de praktijkopdracht die is uitgevoerd in mijn eigen groep. De boekenkring¹⁰ die ik gedaan heb, met daarin vragen gebaseerd op de leesbelevingsvragen van Chambers (Chambers, 2002) liet een duidelijk resultaat zien. De leerlingen gaven aan elkaars boeken te willen lenen, met als doel ze te gaan lezen. Tijdens die middag zijn boeken van hand tot hand gegaan. Kinderen kwamen later naar mij toe om te vertellen dat ze de betreffende boeken ook daadwerkelijk aan het lezen waren. Ze werden dus geënthousiasmeerd door de verhalen van andere leerlingen en zijn vast van plan om in de thuissituatie meer te gaan lezen.

In de leerlingenquête werd gevraagd naar bibliotheekbezoek. Opvallend was daar het enorme verschil tussen enerzijds de leerlingen uit groep 4 en anderzijds de leerlingen uit de groepen 6 en 8. Het verschil was vooral groot te noemen bij het maandelijks bibliotheekbezoek. Mijns inziens kan dit verklaard worden door het projectwerk wat er bij ons op school gebeurt. Vanaf groep 6 wordt er gewerkt aan “de passie”. Dit is een project van 7 weken, waar leerlingen zelf een onderwerp kiezen waar ze meer over willen weten.

¹⁰ Zie bijlage 7: De boekenkring

Leerlingen moeten hier zelf dus informatie voor gaan zoeken en doen dat veelal in de bibliotheek.

Verder is het zo dat leerlingen in groep 4 nog niet vloeiend lezen. Veel leerlingen zullen dan ook nog niet zo veel plezier beleven aan lezen als kinderen die al beter kunnen lezen. Ze moeten er immers veel meer moeite voor doen. De leerlingen uit groep 4 die niet van lezen houden, gaven dit ook aan als reden: lezen is moeilijk. Een van de leerlingen uit groep 4 legde zelfs zelf het verband tussen het nog niet vloeiend lezen en het begrijpen van teksten. Zo schreef zij:

Ik vind het niet leuk om te lezen, omdat ik het nog niet heel goed kan, want dan moet ik de hele tijd goed kijken en dan weet ik het verhaal niet meer.

Voor mij is het duidelijk dat er op de gehele school meer gedaan moet worden aan leesplezier.

Een goede schoolbibliotheek, met hierin boeken die kinderen aanspreken (zie de grafiek in hoofdstuk 4 met daarin de voorkeuren van de leerlingen) kan hierbij een belangrijke rol spelen. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat een inventarisatie van onze schoolbibliotheek leerde, dat deze niet voldoet aan de door de experts opgestelde aanbevelingen voor een goede schoolbibliotheek. De experts (zie ook 2.4.1, De schoolbibliotheek) vinden dat de volgende zaken aanwezig moeten zijn in een schoolbibliotheek:

- Recente romans van de kinderjury
- Populaire reeksen die niet ouder zijn dan 10 jaar
- Recente romans van de vakjury
- Mooie informatieve boeken over verschillende onderwerpen
- Gedichtenbundels
- Prentenboeken
- Strips

Onze schoolbibliotheek, zo moet ik concluderen na mijn inventarisatie, is sterk verouderd en dient dus vernieuwd te worden. Er zijn weinig recente romans, weinig populaire reeksen en weinig gedichtenbundels. De voorkeuren van de leerlingen, verkregen middels de leerlingenquête, kunnen meegenomen worden bij het vernieuwen van de schoolbibliotheek.

Activiteiten die het lezen bevorderen spelen ook een belangrijke rol bij het bevorderen van leesplezier.

Hiervoor verwijs ik naar hoofdstuk 3.2, waarin veel van deze activiteiten benoemd worden. Uit de in mijn eigen groep uitgevoerde boekenkring¹¹ blijkt duidelijk dat dit een effectief middel is.

Samenvattend kan ik stellen dat hierboven geanalyseerde data bijdragen aan antwoorden op mijn onderzoeksvragen. Duidelijk is geworden:

- hoe het met de betrokkenheid zit in de verschillende bouwen.
- hoe de betrokkenheid vergroot kan worden
- welke verbeterpunten er zijn ten aanzien van leesplezier
- dat leerlingen te motiveren zijn om in een korte tijd een boek of verhaal te lezen
- dat praten over boeken stimuleert om tot lezen te komen
- dat praten over leesbeleving een effectieve manier is om kinderen in de thuissituatie aan het lezen te krijgen/houden.

¹¹ Zie bijlage 7: De boekenkring

Hoofdstuk 6 Antwoorden en conclusies

Hoe kan ik als IB-er leerkrachten helpen met het creëren van een optimale ‘leesomgeving’? Dit was de eerste vraag die ik stelde aan het begin van het onderzoek. Voor mij is duidelijk geworden dat deze vraag een grote samenhang heeft met een andere onderzoeksvraag, namelijk: “hoe kan ik de betrokkenheid vergroten en ervoor zorgen dat kinderen meer leesplezier ervaren?” Het creëren van een optimale leesomgeving staat of valt met een betrokkenheid als het om lezen gaat. Deze betrokkenheid zorgt voor meer leesplezier. De betrokkenheid en het leesplezier kunnen vergroot worden door een aantal zaken:

1. Zorg voor een goed geoutilleerde schoolbibliotheek.
2. Gebruik werkvormen om het lezen te bevorderen.

Door alleen het aanreiken van ideeën en tips zal de leesomgeving op school niet gecreëerd gaan worden. Leerkrachten moeten het zich eigen maken. De leerkrachten zullen eigenaar moeten worden van het probleem en achter de manieren moeten gaan staan om tot een optimale leesomgeving te komen. Dit kan door een presentatie te geven van dit onderzoek. Mijn eigen ervaringen spelen daar een belangrijke rol in; ik zal het team moeten enthousiasmeren. Achtergrondkennis, onder meer van de Leescirkel van Chambers¹², zal hierin een belangrijke rol spelen.

Het belang van verschillende werkvormen en een goede schoolbibliotheek kan daarmee aangetoond worden. Na deze aanzet zal ik coachend kunnen optreden in klassenbezoeken. Hiermee is een andere vraag ook beantwoord: “Welke kennis die ik heb over het bevorderen van leesplezier ga ik overdragen aan mijn team?”

Middels de leerlingenquête en de leerkrachtenvragenlijst heb ik een antwoord kunnen formuleren op de vraag die handelde over de betrokkenheid bij lezen in de verschillende bouwen van onze school. Het aantal kinderen dat nooit of 5 tot 15 minuten leest, is in de meerderheid. De meeste leerkrachten schatten het thuisleesgedrag van de leerlingen niet goed in. De conclusie van deze inschattingen moet in mijn ogen zijn dat we als leerkracht te weinig praten over lezen en over boeken. Hierdoor horen we niet van de kinderen of en wat ze in de thuissituatie lezen.

De vraag of de betrokkenheid van onze leerlingen voldoende is moet ik helaas negatief beantwoorden. De betrokkenheid bij lezen en boeken laat veel te wensen over. Mijn onderzoek is niet helemaal valide, omdat de onderzoeksgroep relatief klein is. Daarnaast is het de vraag welke uitkomsten meer valide zijn: zijn dat de inschattingen van de leerkrachten of toch de inschattingen van de kinderen? Ik weet niet in hoeverre jonge kinderen (groep 4) al goed een gemiddelde tijdsinschatting kunnen maken per dag.

¹² Zie bijlage 3: Leescirkel van Chambers

Aan de andere kant weten kinderen natuurlijk wel of ze lezen in de thuissituatie.

Leerkrachten kunnen tijd beter inschatten, maar zij zijn er niet bij en moeten af gaan op datgene wat ze horen van ouders en kinderen. Al met al tonen beide onderzoeken aan dat de kinderen niet genoeg lezen in de thuissituatie. Ook de in de literatuur beschreven onderzoeken laten dit beeld zien, dus van daaruit kan ik concluderen dat er meer focus moet zijn op leesplezier.

Dan de vraag welke verbeterpunten er zijn als het gaat om het leesplezier dat kinderen ervaren. Er zijn enkele verbeterpunten te noemen die het leesplezier kunnen vergroten bij ons op school. Dit zijn dezelfde punten die al eerder naar voren kwamen als het ging om het vergroten van de betrokkenheid en het leesplezier. Dus: er dient gezorgd te worden voor een goed geoutilleerde schoolbibliotheek. De huidige schoolbibliotheek is sterk verouderd en dient dus vernieuwd te worden. Er zijn weinig recente romans, weinig populaire reeksen en weinig gedichtenbundels. De voorkeuren van de leerlingen kunnen meegenomen worden bij het vernieuwen van de schoolbibliotheek. Een belangrijke manier om de kinderen aan het lezen te krijgen is het enthousiasme van de leerkracht: Goed voorbeeld doet goed volgen (Walta, 2010). De meeste leerkrachten zijn in staat op een goede manier verhalen te vertellen. Door bevlogen over boeken te praten, gaan leerlingen beseffen dat lezen echt leuk is. Door middel van het werken met de boekenkringⁱ kunnen kinderen elkaar ook enthousiasmeren.

Dit heb ik zelf mogen ervaren bij de boekenkring die ik in mijn eigen groep heb gedaan. In elke klas moet een leescultuur ontstaan, waarin het praten over boeken vanzelfsprekend is en waarin boeken een plaats hebben in de klas. In elke klas moet zichtbaar zijn dat wij als school lezen belangrijk vinden. Een boekenhoek, boekentafel en/of een boek van de week/maand kunnen hier onderdeel van uit maken (Walta, 2010).

Verder zouden we op school meer kunnen gaan werken met verschillende werkvormen die het leesplezier vergroten. De werkvormen die al eerder in dit hoofdstuk aan bod kwamen kunnen daar een belangrijke rol bij spelen. Op de vraag of leerlingen te motiveren zijn om in een korte tijd een boek of een verhaal te lezen kan ik kort zijn; het antwoord hierop is volmondig ja! De eerste aanzet is gegeven en heel positief uitgekapt. Het is belangrijk dat dit soort opdrachten een structureel onderdeel uit gaan maken van het 'huiswerk'. Belangrijk is dat je kinderen nooit verplicht bepaalde boeken laat lezen, want dat werkt averechts (Gille, Loijens, Noijons & Zwitser, 2010). Probeer te komen tot een intrinsieke motivatie tot lezen, maar soms moeten kinderen eerst succeservaringen opdoen om gemotiveerd te worden. Ik hoop dat mijn opdracht de leesmotivatie van kinderen heeft aangewakkerd. Zaak is natuurlijk dit te borgen en niet als een eenmalige activiteit te zien.

In het laatste geval zal de motivatie uiteindelijk weer afnemen, omdat lezen niet in elk gezin een vanzelfsprekende plaats inneemt. Vanwege de tijdsdruk van het onderzoek kan ik niet hard maken dat de leesmotivatie is toegenomen. Ik kan echter wel stellen dat het me gelukt is om alle kinderen met plezier een boek te laten lezen en dat kinderen geënthousiasmeerd werden door het delen van hun leeservaringen en de terugkoppeling daarvan in de leeskring. Hiermee heb ik mijn laatste vragen (“Stimuleert het praten in een leeskring over boeken andere kinderen om hetzelfde boek te lezen?” en “Is praten over leesbeleving een effectieve manier om kinderen in de thuissituatie aan het lezen te krijgen/houden?”) positief beantwoord.

Nu ik mijn onderzoek heb afgerond wil ik op schoolniveau aan de slag met leesplezier. Ik ga daarvoor de volgende acties ondernemen:

- Een aantal team(studie)bijeenkomsten
- Inventariseren schoolbibliotheek + aanbevelingen schrijven
- Klassenbezoeken
- Borgingsvergadering¹³

Ons team is al op weg om een lerende organisatie te worden, zoals ik lees in “Lerende Scholen” van Peter Senge (Senge, 2001). Teamleren is bij ons vanzelfsprekend; mensen kijken bij elkaar in de klas en geven feedback. Veel leerkrachten kijken nog vooral naar de betekenis van veranderingen in hun eigen klas. Systeemdenken is nog niet voldoende ontwikkeld. Vandaar uit is het dus belangrijk dat ik mensen inspireer door concreet te bespreken wat dit betekent voor hun eigen handelen, daarnaast zal ik de link moeten leggen naar de hele organisatie en de meerjarenplanning (bijhouden bibliotheek, evt. leescommissie).

¹³ Zie bijlage 6: leesverbeterplan

Hoofdstuk 7 Evaluatie

Voorafgaand aan mijn onderzoek bemerkte ik op school dat er veel kinderen zijn die geen leesplezier ervaren. Ik suggereerde dat door het vergroten van het leesplezier er in de thuissituatie meer gelezen zou gaan worden en dat dit er voor kan zorgen dat kinderen beter gaan presteren op school. Uit mijn literatuuronderzoek bleek dat dit het geval is: leesplezier en leestijd zorgen voor betere leerprestaties. Zowel de PO-raad in de kwaliteitskaart “Kunst van Lezen” (Kessels, 2009) als het CITO in het Pisa-onderzoek (Gille, Loijens, Noijons & Zwitser, 2010) bevestigden dit. Zaak was dus om het lezen te bevorderen. De onderzoeksresultaten van mijn praktijkonderzoek laten zien, dat er winst te behalen is als het gaat om het vergroten van het leesplezier. Veel kinderen uit de groepen gaven aan thuis niet of zelden te lezen. De betrokkenheid bij lezen moet dus vergroot worden. Uit mijn literatuurstudie zijn vele mogelijkheden gekomen hoe dit te doen. Ook is duidelijk geworden dat er verbeterpunten bij ons op school zijn betreffende het leesplezier. Duidelijk is geworden, dat leesplezierbevordering hand in hand gaat met een goed geoutilleerde schoolbibliotheek. Hier zullen we als school aan moeten werken. Immers: de huidige schoolbibliotheek voldoet niet aan de maatstaven van een goede schoolbieb, zoals die geformuleerd zijn in de reader “Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl” (Kieft, 2010). Praten over boeken, is ook een goede manier om leesplezier te bevorderen. Uit het vervolgonderzoek dat ik uitvoerde in mijn eigen groep, bleek dat leerlingen in staat waren om binnen een korte termijn een boek te lezen en hier op een zinvolle manier in de boekenkring¹⁴ met elkaar over te praten. Dit erover praten stimuleerde de leesbeleving van kinderen en heeft hen aangezet tot lezen in de thuissituatie. Mijn onderzoeksresultaten zijn aanleiding tot actie op onze school. De resultaten geven aanbevelingen hoe te komen tot meer leesplezier bij kinderen. Als we deze aanbevelingen volgen en de manier van werken kunnen borgen middels een PDCA-formulier¹⁵, dan is de kans groot dat de prestaties van onze leerlingen omhoog gaan. Vervolgonderzoek zou zich er op moeten richten hoe we de boekenkring en andere leesbevorderings activiteiten goed kunnen inzetten in de verschillende bouwen. De huiswerkopdracht die ik gegeven heb, kan prima in de bovenbouw enkele keren per jaar terugkomen. In de onderbouw en middenbouw is het zaak vaak en veel boeken onder de aandacht te brengen door leerkrachten en kinderen. Ook hier kan een leeskring een leerzaam en leuke manier zijn.

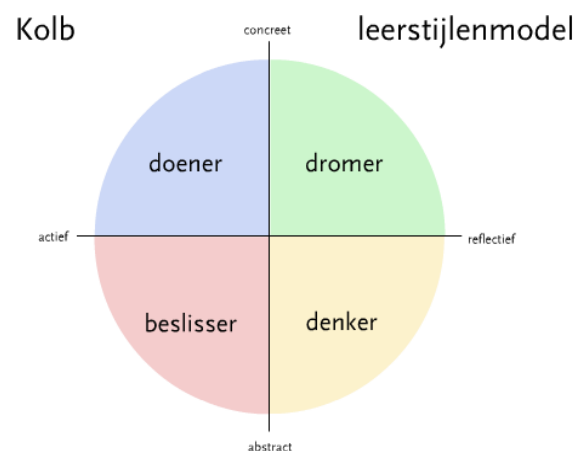
¹⁴ Zie bijlage 7: De boekenkring

¹⁵ PDCA: Plan Do Check Act

Volgend schooljaar ga ik als ib-er de boekenkring implementeren in de school¹⁶ en zal ik onderzoek gaan doen naar de opbrengsten op het gebied van leesplezier na het werken met deze boekenkringen.

Voor mijzelf heeft dit onderzoek veel gebracht. Nog nooit had ik zo'n onderzoek uitgevoerd. Vooraf kostte het me moeite om te komen tot een onderwerp. “Iets” met onderwijsbehoeften of “iets” met lezen, daar was ik al snel over uit. Dat “iets” moest alleen nog gestalte krijgen. Langzaam begon het idee voor het onderzoek vorm te krijgen en kon ik aan de slag. Ik heb meestal snel mijn mening gevormd, maar gedurende de twee jaar van de opleiding heb ik steeds beter leren kijken naar verschillende aspecten; ik heb leren kijken met een andere bril op. Zo ging dit ook tijdens mijn literatuurstudie. Normaliter (lees: voordat ik aan de opleiding begon) zou ik volstaan hebben met literatuurstudie die mijn gelijk bewees. Nu ben ik meer de breedte ingegaan; ik heb me gefocust op alle aspecten en niet slechts op de aspecten die mij het beste uitkwamen. Ik heb dus geleerd om een gedegen onderzoek uit te voeren, steeds kijkend naar meerdere kanten. Dit kwam ook naar voren in het praktijkgedeelte van het onderzoek. Tijdens mijn literatuurstudie plaatste ik kanttekeningen bij bevindingen uit het PISA-rapport, omdat ik vermoedde dat niet alle leerkrachten goed konden inschatten hoeveel kinderen thuis lezen. Dit kunnen de leerkrachten bij mij op school wel, zo dacht ik. Dit bleek een misvatting te zijn: ook zij konden dit gedrag niet goed inschatten, ervan uitgaand dat ten minste de kinderen van groep 6 en 8 een juiste inschatting hadden gemaakt. De vergelijking van leerkracht en groep 4 kinderen is moeilijk, omdat ik al eerder aangaf dat tijd nog een moeilijk in te schatten factor is op deze leeftijd. Vroeger had ik volstaan met een onderzoek vanuit de leerling of de leerkracht. Nu bekeek ik meerdere kanten. Het kostte mij soms wel moeite om “rond te komen” in Kolb. Ik was er vorig jaar al achter gekomen dat

ik een “dromer” ben. Soms kan ik wat lang blijven hangen in dit kwadrant en kom ik niet tot doen. Ook tijdens mijn onderzoek merkte ik dit. Ik focuste soms op de verkeerde zaken en bleef hierin hangen. Een voorbeeld: in de vragenlijst¹⁷ die ik voor de leerlingen had samengesteld, vroeg ik naar informatieve verhalen. Dit had, achteraf bekeken, informatieve boeken moeten zijn. Ik ontdekte dit en bleef hier in hangen; ik kwam niet verder. Met hulp van mijn critical friends kwam ik over dit dode punt heen.

¹⁶ Zie bijlage 6: leesverbeterplan

¹⁷ Zie bijlage 3: vragenlijst lezen

Dit blijft voor de toekomst een aandachtspunt: het niet blijven hangen in het kwadrant van de dromer, maar pro-actief zijn, een van Coveys 7 habits (Covey, 2010).

Mijn pro-activiteit blijkt uit het verbeterplan dat ik gemaakt heb voor onze school. In september staat de eerste vergadering hierover gepland. Ik heb in mijn leesverbeterplan¹⁸ gebruik gemaakt van het model van Marzano, zoals hij beschrijft in zijn boek “Wat werkt op school”

(Marzano, 2007). Ik heb de knelpunten in kaart gebracht en ben daar vanuit onze visie op onderwijs mee aan de slag gegaan.

In mijn teambijeenkomsten en klassenbezoeken zorg ik ervoor dat het leesplezier een nieuwe boost krijgt. Ik zorg ervoor dat mensen begrijpen waarvoor

we het doen, ik laat hen de meerwaarde zien door het bijbrengen van kennis, maar vooral ook door de zoektocht naar leesbevorderingsactiviteiten. Ik ga dan uit van de creativiteit van de leerkrachten. Samen kun je al snel veel nieuwe inspirerende manieren bedenken om het leesplezier te bevorderen. Dit komt het proces ten goede (3^e habit van Covey: creatief synergetisch) (Covey, 2010).

Het is van groot belang dit eind schooljaar 2011-2012 te evalueren en te borgen om ervoor te zorgen dat leesplezier en leesbeleving op de agenda blijven staan. Covey zou zeggen: “Sharpen the saw!” (Covey, 2010).

¹⁸ Zie bijlage 6: verbeterplan leesplezier

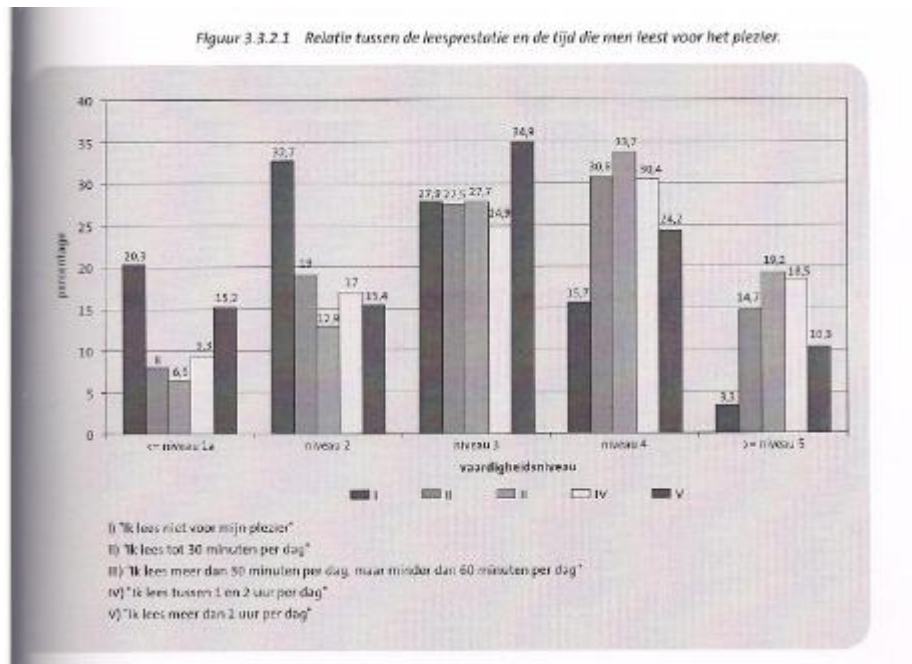
Bibliografie

- vernieuwing AVI-systeem*. (2011, mei 6). Opgeroepen op mei 19, 2011, van website van CITO: www.cito.nl
- Berkel van, K. H. (2007). *Balans van het leesonderwijs halverwege de basisschool 4, PPON-reeks nr. 36*. Arnhem: CITO.
- Chambers, A. (2002). *De Leesomgeving*. Den Haag: Biblion.
- Chambers, A. (2002). *Vertel eens (kinderen, lezen en praten)*. Den Haag: Biblion.
- Covey, S. (2010). *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap*. Amsterdam: Business Contact.
- Gille, Loijens, Noijons & Zwitter. (2010). *Resultaten PISA 2009. Praktische kennis en vaardigheden van 15-jarigen*. Arnhem: CITO.
- Heesters, B. v. (2007). *Balans van het leesonderwijs aan het einde van de basisschool 4, PPON-reeks nr. 33*. Arnhem: CITO.
- Kessels, L. (2009, november 11). *taal- en leesbevordering, kwaliteitskaart Kunst van Lezen*. Opgeroepen op februari 28, 2011, van website van Projectbureau Kwaliteit: www.taalpilots.nl
- Kieft, V. &. (2010). *Naar een schoolbibliotheek nieuwe stijl*. Utrecht: Oberon.
- Marzano, R. (2007). *Wat werkt op school*. Vlissingen: Bazalt.
- Pennac, D. (1993). *In een adem uit (het geheim van het lezen)*. Amsterdam: De Brink.
- Senge, P. (2001). *Lerende Scholen*. Den Haag: Academic Service.
- Stoeldraijer, J. (2008). AVI-30 conferentie leesomgeving en leesplezier. Breda.
- Tellegen, S. &. (2002). *Waarom is lezen plezierig?* Delft: Eburon.
- Vernooij, C. (2008). AVI-30 conferentie leesomgeving en leesplezier. Breda.
- Walta, P. d. (2010). Leesplezier. *masterclass leesplezier* (p. 65). Utrecht: PO-raad.

Lijst van bijlagen

- Bijlage 1: Relatie tussen de leerprestatie en de tijd die men leest voor het plezier.
- Bijlage 2: Diverse vormen van leesbevordering.
- Bijlage 3: Leescirkel van Chambers
- Bijlage 4: Vragenlijst lezen.
- Bijlage 5: Vragenlijst boek – website.
- Bijlage 6: Leesverbeterplan
- Bijlage 7: De boekenkring.

Bijlage 1

Bijlage 2

Diverse vormen van leesbevordering (percentage leraren, tenzij anders aangegeven)

	Jaargroep				Stadium		
	6	7	8	Totaal	1	2	3
Heeft een schoolbibliotheek	86	85	86	86	85	89	80
• Zowel eigen collectie als bibliotheekcentrale	23	29	25	26	23	26	33
• Alleen eigen collectie	59	51	49	53	54	55	43
• Alleen bibliotheekcentrale	2	2	5	3	4	1	4
• Geen collectie/ingen opbouw	16	18	21	19	19	16	20
Boeken mee naar huis	21	22	29	26	17	29	39
Voorlezen	100	95	89	95	94	93	98
Voorlezen gemiddelde frequentie per week	3,1	2,6	2,6	2,8	3,8	2,7	2,9
Sprekbeurten over boeken	86	79	87	84	83	81	90
Schriftelijke toekenningen	65	54	67	62	64	61	59
Kindertoekenweek	91	87	88	89	88	88	90
Voorleeswedstrijden	32	65	61	52	37	44	53
Gemiddeld percentage leerlingen dat buiten school							
• vaak een boek leest	29	27	22	26	28	24	24
• regelmatig een boek leest	40	39	37	39	41	38	33
• zelden een boek leest	32	36	41	37	32	39	40

Bijlage 3

Bijlage 4

Naam: _____

Groep: _____

Lezen thuis:

- ☐ ik lees bijna nooit.
- ☐ ik lees bijna elke dag 5 - 15 minuten.
- ☐ ik lees bijna elke dag 15 - 30 minuten.
- ☐ ik lees bijna elke dag meer dan 30 minuten.

Het leukst om te lezen vind ik:

- ☐ sprookjesverhalen.
- ☐ fantasieverhalen.
- ☐ avonturenverhalen.
- ☐ informatieve verhalen.
- ☐ echt gebeurde verhalen.
- ☐ stripverhalen.

Naar de bibliotheek ga ik:

- ☐ nooit.
- ☐ ongeveer 1 x per maand.
- ☐ ongeveer elke week.

Ik vind het leuk / niet leuk om voorgelezen te worden.

Ik vind het leuk / niet leuk om te lezen, omdat

Bijlage 5.

Lees een boek of een verhaal. Bezoek ook de website van de schrijver. Veel websites kun je vinden via <http://kinderboeken.startpagina.nl>.

Naam schrijver:

Titel boek / verhaal:

Korte inhoud:

Naam website:

Is het een leuke website? Ja / nee, want

Kun je op de website ook iets doen (denk aan bv spelletjes)? Ja / nee. Zo ja, wat?

Staan er links naar andere websites? Ja / nee. Zo ja, welke?

Heb je ook een link gevolgd? Ja / nee. Zo ja, welke?

Bijlage 6**Leesverbeterplan**

Doel: Stimuleren van het leesplezier.

Lezen als doel op zich, maar daarna ook als middel, want als je meer leesplezier kunt bewerkstelligen zullen de resultaten van lezen beter worden. Onderzoek wijst zelfs uit dat ook de leerresultaten beter worden naarmate kinderen meer lezen voor hun plezier.

Wanneer	Voor wie	inhoud	initiatiefnemer
September 2011	Lk 1 t/m 8	Presentatie onderzoeksverslag 0-meting	Martijn (ib-bb)
September 2011	LK 4 t/m 8	Werkvormen leesbevordering Leeskring Samenwerking bibliotheek Leesomgeving	Martijn (ib-bb) werkgroep taal
November	LK 4 t/m 8	Evaluatie van gebruikte werkvormen. Boeken in de klas Lesomgeving Inpassen in rooster	Martijn (ib-bb)
januari	LK 4 t/m 8	Klassenconsultaties met daarna terugkoppeling in team	Martijn (ib-bb)
april	LK 4 t/m 8	Vragenlijst bijlage	Martijn (ib-bb)
mei	LK 4 t/m 8	Presentatie uitkomsten vragenlijsten Is het leesplezier groter geworden?	Martijn (ib-bb)
juni	LK 4 t/m 8	Borging tijd/activiteiten om leesplezier te vergroten.	Martijn (ib-bb) Werkgroep taal

Bijlage 7**De boekenkring****Verdeel de klas in 5 groepjes:**

Als het goed is hebben alle kinderen een boek gelezen. Elk groepje krijgt een andere opdracht. Deze opdrachten gaan over leesbeleving.

Ieder kind krijgt de kans om iets over zijn/haar boek te vertellen. Daarbij maak je als groepje gebruik van de opdracht. Je hebt 25 minuten de tijd. Een van de leerlingen zorgt dat iedereen aan de beurt komt. Een leerling maakt korte aantekeningen. Als jullie klaar zijn met de groepsbespreking kies je een van de boeken uit het groepje die je aan de hele groep wil laten zien. Degene die het boek gelezen heeft vertelt aan de hand van de opdracht iets over dat boek aan de hele klas.

Groep 1: zoek een stukje uit je boek dat je heel leuk vond en lees dit voor aan elkaar (ongeveer 2 blz.) De anderen luisteren eerst en stellen daarna vragen over het verhaal.

Wat vinden de anderen van het voorgelezen stukje? Zouden zij het ook gekozen hebben?

Groep 2: Welke persoon in het boek vond je heel bijzonder. Vertel aan elkaar wie hij/zij is, hoe hij is, wat je bijzonder aan hem vindt. Korte omschrijving: naam, leeftijd, waar woont hij, wat weet je van hem.

Vind je hem aardig of juist niet? Lijk je op hem, of lijkt ie op iemand die je kent?

Kennen andere kinderen uit de groep zo iemand?

Groep 3: Vertel wat je weet over de schrijver, naam, leeftijd, welke boeken.

Heb je meer van deze schrijver gelezen? Zou je meer willen lezen, kent iemand anders uit het groepje deze schrijver ook? Wat vinden zij van hem/haar?

Groep 4: Wat gebeurde er met de hoofdpersoon? Wat voelde hij/zij, hoe reageerde hij/zij op dingen in het boek. Snap je waarom hij bepaalde dingen deed. Zou jij in die situaties hetzelfde reageren? En de anderen uit de groep?

Groep 5: Bespreek de titel van het boek dat je gelezen hebt. Past de titel bij het verhaal. Klopt het bij je verwachtingen.

Samen bedenken: waar zou een boek met deze titel ook over kunnen gaan

Na elk besproken boek in de kring vraagt de leerkracht wie het ook zou willen lezen.

Op die manier stimuleer je elkaar tot het lezen van boeken.
